

JAKOBOVA LESTEV GROZE

JACOB'S LADDER

■ □ □ □ □

režija: Adrian Lyne
scenarij: Bruce Joel Rubin
fotografija: Jeffrey L. Kimball
glasba: Maurice Jarre
igrajo: Tim Robbins, Danny Aiello
proizvodnja: Carolco Pictures, ZDA, 1990

»Ali Jakob odide iz Bersebe in se napoti v Haran. In naleti na neki kraj, kjer je prenočil, ker je bilo solnce zašlo; in vzame od kamenja tistega kraja ter si napravi podglavje in leže počivat v tem kraju. In sanjalo se mu je, in glej, lestvica je bila postavljena na zemljo, a vrh njen je segal do neba; in glej angele Božje, stopajoče gori in dolj po njej. In glej Gospoda, stoječega nadnjo, in mu govori: Jaz sem Gospod, Bog Abrahama, očeta tvojega, in Bog Izakov: to deželo, na kateri ležiš, dam tebi in semenu tvojemu.« (Genesis, 28, 10—13)

V lanskem letu smo v naših kinematografih videli štiri filme na temo prepletanja tostranskega in onstranskega življenja: **Grajski duhovi** (High Spirits, 1988) Neila Jordana odgovarjajo na vprašanje, ki si ga je zastavil vsak bralec klasične »ghost story« Oliverja Onionsa, **The**

Beckoning Fair One, namreč o možnostih mesenega odnosa z bitjem, ki je že po svoji definiciji breztelesno, vendar pa ni tudi brezspolno. Junak iz Onionsove zgodbe nakaže pravo smer, ko zavrne svojo nesojeno zaročenko, da bi se lahko približal svoji pravi družici, odreče se torej mesenemu, da bi pridobil to isto, le da sublimirano. Steve Guttenberg se v **Grajskih duhovich** odreče svoji prezahtevni soprogi Beverly D'Angelo (ki je seveda prototip mesenosti), da bi si lahko privoščil bolj umirjeno Daryl Hannah, le da pri tem ni imel v mislih sublimirane spolnosti; zato je »kaznovan« — telo Daryl Hannah se nezadržno stara, razpada, se »razteleša«, rešitev pa omogoči šele Beverly D'Angelo, ki prevzame Darylin prostor v onstranstvu ob ljubimcu (Liam Neeson), ki je bil za Hannahovo preveč strasten, med-

tem ko je Guttenberg premalo strasten za Beverly D'Angelo. **Beetle Juice** (1988; r. Tim Burton) ima drugačno izhodišče: zakonca Maitland (Alec Baldwin in Geena Davis) sta že od vsega začetka v onstranstvu (čeprav traja nekaj časa, da to dojameta), skupaj sta bila poprej in skupaj ostajata tudi kot duhova, zato nimata nobenih želja po združevanju ali razdruževanju, še manj po tem, da bi vzpostavljala stike z materialnim svetom. Njun problem dejansko predstavlja vdiranje tistega materialnega sveta v njun svet, kar moti njuno harmonijo. Na vse načine poskušata zaustaviti ta pritisk in ko vse ostalo odpove, pokličeta na pomoč »Betelgeusea« (Michael Keaton), »bio-ekorcista« v onstranstvu, specializiranega za primere, ko v hišah, kjer bivajo duhovi, strašijo še živeči Zemljani. Lanskoletna mega-uspešnica **Duh** (Ghost, r. Jerry Zucker) ima ravno obraten pristop kot **Grajski duhovi**: potem ko Patrick Swayze enkrat odide na ono stran in je s tem prekinjena njegova »popolna« zveza z Demi Moore, ju tudi njuna ljubezen ne more več združiti. Še več, takoj ko Swayze enkrat dokonča svojo nalogo in reši Demi Moore pred zlikovci, se mora prav zavoljo njune ljubezni posloviti in oditi — ljubimca bosta znova združena šele tedaj, ko bo na oni strani tudi Demi Moore. Ko gledamo **Tenko linijo smrti** (Flatliners, 1990) Joela Schumacherja, četrti film iz tega sklopa, je podobno, kot če bi brali **Življenje po življenju** (Life After Life) in **Svetlobo onstran življenja** (The Light Beyond), Raymonda Moodyja Jr., študij o NDE (»Near Death Experiences), le da je v **Tenki liniji smrti** zelo močna moralna komponenta, zavest greha, ki je pri Moodyju v takšni obliki ni najti. Poskusi poseganja v onstranstvo še za življenja postanejo tu vprašljivi s čisto moralno-etičnega vidika, udeleženci pa so zaradi njih prisiljeni takoj, že za življenja razreševati silovite v podzavesti nakopičene »karmične pritiske«, ki bi se jih sicer lotili šele po smrti (oziroma v morebitnem naslednjem življenju?).

Jakobova lestev ima bolj kompleksni scenarij kot navedeni štirje filmi. Gre za pripoved o Jakobu (Tim Robbins), ki je bil težko ranjen v Vietnamu. Jakob se prebudi v se-

danjosti, Vietnam se zdi kot flashback. Živi ločeno od svoje žene Sare (Patricia Kalember) z žensko, ki ji je ime Jezabel (Elizabeth Peña), ima angelskega prijatelja-kiropraktika ter enega živega in enega mrtvega otroka. Dajejo ga halucinacije, preganjajo ga demoni, včasih se mu zdi, da še živi z ženo, zatem se mu dozdeva, da je žrtev vojaškega eksperimenta s halucinogeno drogo. Izkaže se, da je bil Jakob sicer res ena od žrtev poskusov z mamilom, imenovanim »Lestev«, enako kot njegovi tovariši iz enote v Vietnamu, vendar to ni razlog njegovih (in njihovih) halucinacij. Njegov problem je v tem, da je mrtev, kar mu že kmalu po začetku iz dlani prebere kiromantka na neki zabavi in na kar napeljuje že sam naslov filma: »Jakobova lestev« ni toliko »lestev« v smislu vojaške eksperimentalne droge kot simbolična »angelska lestev« judovskega partriarha Jakoba iz Sv. pisma Stare Zaveze (Gen., 28, 10—22); po srednjeveški ikonografiji je imela 15 prečk, ki so simbolizirale kreposti (virtutes), s pomočjo katerih se povzpneš v nebo, angeli, ki se spuščajo po njej, simbolizirajo aktivno življenje, tisti, ki se vzpenjajo, pa kontemplacijo. Ker se Jakob noče ločiti od materialnega sveta in se noče sprijazniti s svojo smrtjo, ga »demoni« vlečejo vedno globlje, kot je to predvideno v **Tibetanski knjigi mrtvih** (Bardo Thödöl); ko pa enkrat razrahla svoje vezi in dopusti, da mu spoznanje o smrti prodre v zavest, ga »angeli« v podobi njegove pokojne hčerke po »lestvi« (stopnicah) odpelje v svetlobo. Očitne so še druge aluzije na židovsko-krščansko izročilo, zlasti v imenih: Jezabel je hotnica, ki ga najbolj veže na materialni svet, njegovi ženi pa je ime Sara (Abrahama in Tobijeva žena).

Scenarist **Jakobove lestve** je Bruce Joel Rubin, ki je bil tudi avtor scenarija pri **Duhu**, tako da je med obema filmoma veliko stičnih točk. Ker so pri **Carolcu** za režiserja izbrali Adriana Lynea (**Devet tednov in pol, Usodna privlačnost**), je rezultat »splatter« inačica filma **Duh**, vendar pa so v **Jakobovi lestvi** tudi komponente iz drugih treh predhodno obravnavanih filmov, le da so na svojstven način nadgrajene.

